

Til styret i Norsk Redaktørforening

Ny vurdering av Hans Rustads medlemskap i Norsk Redaktørforening

Jeg skriver til Norsk Redaktørforening som engasjert samfunnsborger, og som deltager i debatten om norsk journalistikk og redaktørstyrte mediers rolle i norsk offentlighet.

Bakgrunnen for denne henvendelsen er ikke bare den offentlige debatten om Hans Rustads medlemskap. Den er også knyttet til Norsk Redaktørforenings egne vedtekter.

I vedtektenes § 2 slår foreningen fast at den skal verne om redaktørinstituttet, sikre journalistikkens kvalitet som *sannhetssøkende, relevant, saklig og allsidig, samt forsvare og skape respekt for pressens selvsjustis og integritet.*

Samtidig åpner vedtektenes § 8 for at styret kan gi advarsel til eller ekskludere medlemmer som opptrer åpenbart i strid med foreningens formål slik disse er formulert i § 2.

Mitt anliggende er å be styret vurdere om utviklingen siden 2021 reiser spørsmål om hvorvidt Hans Rustads praksis fortsatt er forenlig med de formålene Norsk Redaktørforening selv har satt for sitt arbeid.

Anmodning om ny vurdering

Jeg ber om at styret foretar en ny vurdering av medlemskapet i lys av utviklingen siden styrets behandling av saken i februar 2021.

I uttalelsen fra 2021 rettet dere sterk kritikk mot Hans Rustad og skrev blant annet:

«Direkte og indirekte stempler Rustad kollektivt norske redaktørstyrte medier, og dermed alle sine kolleger, som løgnere. Det er noe annet enn konkret faglig eller politisk kritikk, og det kan bidra til å bryte ned den tilliten til redaktørstyrte medier som Norsk Redaktørforening er opptatt av å bygge opp.»

Styret skrev videre:

«NRs medlemmer og styre må kunne forvente at andre kolleger ikke systematisk går inn for å bryte ned mediernes legitime og viktige rolle.»

Etter mitt syn etablerte styret her et prinsipielt kriterium som fortsatt bør være styrende. Det berører ikke spørsmålet om Rustad burde vært tatt opp eller ikke i 2018. Heller ikke om redaktøringen gjorde rett eller galt da saken ble behandlet i 2021. Dette dreier seg om utviklingen siden 2021, og hvorvidt det som har skjedd har styrket eller svekket grunnlaget for medlemskapet, målt opp mot det kriteriet styret selv formulerte.

Det spørsmålet fortjener en ny vurdering.

Spørsmålet er større enn PFU-fellelser

Den siste tids debatt har i stor grad handlet om PFU-fellelser. Men etter mitt syn er ikke dette først og fremst et spørsmål om antall fellelser. Der PFU vurderer enkeltpubliseringer opp mot Vær Varsom-plakaten, har Norsk Redaktørforening har et bredere ansvar knyttet til redaktørinstituttet, medlemskapets innhold og tilliten til redaktørstyrte medier som demokratisk institusjon.

Derfor bør vurderingen heller ikke begrenses til om Document.no har brutt konkrete presseetiske regler.

Den bør handle om hvorvidt den samlede redaksjonelle praksisen er forenlig med de prinsippene styret selv løftet fram i 2021.

Ansvarliggjøring eller legitimering

I denne sammenhengen registrerer jeg også argumentasjonen som er blitt brukt for å forsvare medlemskapet.

Både representanter for Norsk Redaktørforening og andre redaktører har argumentert for at det er bedre å ha aktører som Document innenfor de presseetiske ordningene enn utenfor. Argumentet er forståelig. Et medium som er tilknyttet PFU-systemet kan ansvarliggjøres på en annen måte enn et medium som står utenfor.

Men dette argumentet mener jeg er svakt. Documents reaksjoner etter PFU-fellelser gir lite grunnlag for å hevde at medlemskapet virker ansvarliggjørende.

Når Document blir felt i PFU, bruker de ofte anledningen til å publisere nye artikler der de anklager det etablerte presse-Norge for sensur av maktens kritikere, og avfeier klager som politisk motiverte angrep fra det de omtaler som «flokken». Dermed fungerer medlemskapet mot sin hensikt:

Det gir dem en plattform på innsiden til å delegitimere selve selvdømmeordningen. Systemet ansvarliggjør dem ikke; de bruker systemet til å generere mistillit.

Ferske eksempler på utviklingen siden 2021

Styret trenger ikke basere sin vurdering på enkeltstående episoder. Likevel finnes det flere ferske eksempler som illustrerer hvorfor spørsmålet om medlemskapet fortsatt er aktuelt.

Documents dekning av **Shada-saken** er et slikt eksempel, som illustrerer en bevisst metode som skader hele den redaktørstyrte pressens omdømme og tillit i offentligheten. Det er pressens oppgave å utfordre myndigheter og kjente justisfeilsaker viser hvor viktig pressens rolle kan være. Det er ikke den rollen Document har valgt. Rustad har stilte sine plattformer til disposisjon for aktørene bak teorien, gjennom møter, direktesendinger, pressekonferanser, intervjuer og gjentatte studioopptredener. Rodgeir Vinsrygg fikk over tid omfattende eksponering gjennom Documents kanaler, samtidig som påstandene ble presentert og viderefremidlet til et stort publikum.

Når et medium på denne måten går fra å dekke et fenomen til å fungere som arena, forsterker og distribusjonskanal for det samme fenomenet, oppstår et relevant spørsmål for Norsk Redaktørforening: Hvor går grensen mellom journalistikk og aktiv medvirkning?

I Shada-saken gir Rustad legitimitet og gjennomslag til alvorlige påstander uten at redaksjonen opptrer med den kritiske distansen som normalt forventes av redaktørstyrte medier.

Man kan også lytte til redaktør Rustads faste podkastkommentar, **Skogpod**, fra 11. juni. Den er også illustrerende. Ikke fordi han også her løfter opp konspirasjonsteorier (om blant annet Utøya), men fordi han eksplisitt plasserer *norske medier* i en konspiratorisk forståelsesramme. Han sier blant annet at «norske medier gikk over til dypstaten, og dette begynner å bli alvorlig». Han sier at norske medier «konsekvent» unnlater å ta inn over seg informasjon som utfordrer dem, og at NRK i sin dekning av Mexico og narkokarteller i realiteten er «på kartellenes side». Han sier også om norske medier og myndigheter: «Så vi vet hvilken side de er på. Og det er ikke vår.»

Dette er ikke vanlig mediekritikk. Det er heller ikke bare skarp politisk polemikk. Det er en fremstilling der norske redaktørstyrte medier beskrives som del av et større, fiendtlig system. Det er vanskelig å se hvordan slike beskrivelser av norske redaktørstyrte medier skiller seg fra den typen kollektiv stempling av mediene som styret selv kritiserte i 2021

Et siste ferskt eksempel er Rustads omtale av Norgesdemokratenes **remigrasjonskonferanse** i Oslo, der han selv var til stede. Filter Nyheter har dokumentert at flere personer med nazistiske eller høyreekstreme forbindelser deltok på konferansen, blant dem profiler knyttet til Den nordiske motstandsbevegelsen, Active Club-miljøet og internasjonale remigrasjonsnettverk.

I Rustads omtale og arbeid med konferansen, er det ingen undersøkelse eller problematisering av disse forbindelsene. Han skriver i stedet at venstresiden forsøker å bruke «nazisme» som et gammelt triks, og at det som vokser fram på venstresiden «ligner mer på nazisme».

Også her er mønsteret relevant for styrets vurdering: Når dokumenterte forbindelser til nynazistiske og raseideologiske miljøer møtes med relativisering, avledning og motanklager mot norske medier og meningsmotstandere, er spørsmålet om dette fortsatt kan forstås som ordinær redaktørstyrt journalistikk, eller om det inngår i en praksis som svekker tilliten til redaktørinstituttet og de presseetiske normene medlemskapet bygger på.

Hvilke kriterier gjelder?

Argumentet om å ha Document på innsiden for å ansvarliggjøre reiser også et mer prinsipielt spørsmål: Dersom medlemskap i Norsk Redaktørforening begrunnes med at et medium skal kunne ansvarliggjøres gjennom PFU-systemet, blir medlemskapet først og fremst et instrument for kontroll og tilsyn.

Tradisjonelt har medlemskap også vært et uttrykk for at den aktuelle redaktøren oppfyller bestemte faglige og institusjonelle kriterier for å bli med.

Det er vanskelig å se hvordan disse to begrunnelsene kan trekkes i samme retning.

Denne problemstillingen ble ytterligere aktualisert for meg under Pressens spørretime på Pressens Hus 11. juni, der jeg ledet samtalen.

Der stilte jeg spørsmålet om hvorfor Hans Rustad fortsatt er medlem av Norsk Redaktørforening. Svaret fra Redaktørforeningens representant var i hovedsak begrunnet med hensynet til takhøyde, mangfold og at foreningen ikke løpende vurderer presseetiske feiltrinn hos sine medlemmer.

Det er relevante hensyn. Men de besvarer etter mitt syn ikke spørsmålet om utviklingen siden 2021 har styrket eller svekket grunnlaget for medlemskapet.

Under Pressens spørretime ble dette paradokset tydelig. På den ene siden ble Hans Rustads medlemskap forsvart med hensynet til mangfold, takhøyde og verdien av å ha kontroversielle aktører innenfor de presseetiske ordningene. På den andre siden sto Helge Lurås, som to ganger har fått avslag på medlemskap.

Dette reiser et legitimt spørsmål om hvilke kriterier er det som faktisk avgjør hvem som skal være innenfor og hvem som skal være utenfor?

Satt på spissen, hvis medlemskap primært handler om å holde kontroversielle aktører innenfor de presseetiske ordningene, blir det vanskelig å forstå hvorfor enkelte aktører avvises.

Hvis medlemskap derimot er et uttrykk for at en redaktør oppfyller bestemte krav til redaktørgjerning og journalistisk praksis, blir det nødvendig å diskutere om utviklingen rundt Document.no siden 2021 har betydning for vurderingen.

Jeg er samtidig innforstått med at styret i 2021 la avgjørende vekt på hensynet til mediemangfold og meningsmangfold i sin vurdering. Det var et legitimt standpunkt. Styret understreket at norsk offentlighet er tjent med at flest mulig av de meningene som finnes i befolkningen får sin plass i det offentlige rom, også innenfor medier som har forpliktet seg på Redaktørplakaten.

Mitt spørsmål er om utviklingen siden 2021 har styrket eller svekket grunnlaget for den samme vurderingen.

Etter fem nye år med publiseringer, PFU-fellelser, angrep på pressens selvdømmeordning, dekingen av Shada-saken og den typen kollektiv stempling av redaktørstyrte medier som styret selv advarte mot i 2021, mener jeg det er rimelig å be om en ny vurdering av hvor balansen mellom mangfoldshensynet og foreningens øvrige formål nå bør ligge.

***

Jeg mener saken fortjener en ny og prinsipiell behandling. Derfor skriver jeg dette brevet.

Norsk Redaktørforening har selv formulert et viktig prinsipp: at medlemmer ikke systematisk skal bidra til å bryte ned mediernes legitime og viktige rolle.

Dette prinsippet må også ses i sammenheng med foreningens egne formål i vedtektenes § 2: å verne om redaktørinstituttet, sikre journalistikkens kvalitet som sannhetssøkende, relevant, saklig og allsidig, og forsvare og skape respekt for pressens selvjustis og integritet.

Det er dette samlede grunnlaget jeg ber styret anvende på nytt i lys av utviklingen de siste fem årene.

Uansett hvilken konklusjon styret kommer til, mener jeg det vil styrke tilliten til Redaktørforeningen dersom vurderingen og begrunnelsen gjøres offentlig tilgjengelig.

Med vennlig hilsen.

Sven Tore Bergestuen